

WELLNESS-ТУРИЗМ ЯК СЕРВІСНА ІННОВАЦІЯ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

WELLNESS TOURISM AS SERVICE INNOVATION OF THE HOSPITALITY INDUSTRY

УДК 338

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.79-35>**Сильчук Т.А.**

д.т.н., професор кафедри
готельно-ресторанної справи,
Національний університет харчових
технологій

Кирпиченкова О.М.

к.т.н., доцент кафедри
готельно-ресторанної справи,
Національний університет харчових
технологій

Друзь Т.П.

магістрант,
Національний університет харчових
технологій

Sylchuk Tetiana

National University of Food Technologies
Kyrpichenkova Oksana

National University of Food Technologies

Druz Tetiana

National University of Food Technologies

Постановка проблеми. Стрімка урбанізація, технологізація, погіршення стану екології, економічна нестабільність, воєнній дії зумовлюють потребу сучасної людини у відновленні фізичних сил та психоемоційного стану. Все це обумовлює швидкі зміни рекреаційної системи як складової туристичної індустрії. І така трансформація дійсно відбувається, прикладом якої є збільшення в туристично-рекреаційному середовищі сегменту wellness-туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження wellness-туризму, як сучасної сервісної інновації в індустрії гостинності можна розглядати в межах рекреології, власне значною мірою формування та функціонування системи wellness спирається на її теоретичну базу. У 1959 році американський лікар Хальберт Л. Данн ввів поняття «wellness» та вперше сформулював основні принципи здорового способу життя. У 1960-і роки категорія «wellness» набула популярності спочатку в професійних колах, а потім поширилася серед американського суспільства, завдяки численним публікаціям таких вчених як Х. Данн, Дж. Тревіс та Г. Хеттлер.

У статті сформулювало дефініцію «wellness», як концепції здорового способу життя, гармонійного поєднання фізичного та ментального здоров'я, правильного харчування, розумних фізичних навантажень, відмови від шкідливих звичок тощо. Виокремлено основні ознаки wellness-туризму як сучасної сервісної інновації. Розглянуто взаємопов'язані стани людини, що дозволяють комплексно сформулювати wellness-концепцію. Визначено особливості, функціональне спрямування й тенденції розвитку wellness-туризму в індустрії гостинності. Встановлено, що сервісні wellness-інновації здійснюють профілактичний вплив на стан здоров'я людини. Обґрунтовано, що wellness-туризм як інноваційний напрям рекреаційної індустрії активно інтегрується в ринкове середовище відповідно до нових запитів та потреб суспільства.

Ключові слова: wellness-туризм, wellness-концепція, wellness-інновація, wellness-стан, індустрія гостинності, здоровий спосіб життя, релаксація.

The article defines the essence of "wellness" as a concept of a healthy lifestyle, a harmonious combination of physical and mental health, proper nutrition, reasonable physical exertion, and giving up bad habits. The main features of wellness tourism as a service innovation are highlighted. Interrelated states of a person, which allow to form the concept of wellness, are considered. The features and trends of the development of wellness tourism in the hospitality industry are determined. It has been established that service wellness innovations have a preventive effect on human health. It is substantiated that wellness tourism as an innovative direction is actively integrated into the market environment in accordance with new requests and needs of society. Wellness tourism has a special organization and, accordingly, stages of implementation, because it is mainly carried out by healthy people who do not need medical supervision. The main motive and purpose of such tourism is to strengthen and preserve health. Most experts note that wellness tourism not only prevents diseases, but also promotes the development of mental qualities of the human personality. The main goal of wellness services is the prevention and prevention of diseases, as well as maintaining physical activity, achieving an anti-aging, anti-stress effect. This is the main difference from health services of medical tourism. Today, the transformation of recreational tourist complexes is due to the following reasons. A healthy lifestyle becomes a priority. The number of people who want to maintain good physical shape is increasing. For example, to restore your body with the help of anti-stress or anti-aging programs. They cover not only classic recreation courses, but also various means for relaxation. The second reason is the reorientation of budget support for recreational tourist establishments. Due to the unstable economic and political situation, traditional financial support from the state is being reduced. This forces sanatorium-type establishments to improve their product in order to enter new segments of the consumer market and attract additional customers.

Key words: wellness tourism, wellness concept, wellness innovation, wellness state, hospitality industry, healthy lifestyle, relaxation.

Деякі аспекти дослідження розглядалися у науково-популярних, медичних та рекламно-інформаційних виданнях іноземних авторів: К. Робертса, Х-П. Файта, Дж. Пілатес. Науковці висвітлюють конкретні способи вирішення проблем впровадження в рекреаційну діяльність туристичної індустрії інноваційних підходів, через впровадження арт-терапії та wellness-технологій.

Оскільки поняття «wellness» увійшло в науковий обіг відносно недавно, теоретичні дослідження українських вчених, пов'язані з вивченням ключових понять wellness-концепції не є численними. Різні аспекти розвитку wellness-туризму у країнах Європи та України були розглянуті у працях таких вітчизняних вчених, як А. Парфіненко, В. Стафійчук, Н. Фоменко. У своїх дослідженнях вчені акцентують увагу на сутності wellness-концепції, термінологію, різні підходи до класифікації, тенденції та нові напрямки wellness-індустрії.

Незважаючи на велику кількість праць з досліджуваної проблематики, слід зазначити, що особливості розвитку туристичної сфери регіонів України, зокрема, туризму сфери оздоровлення, залишаються недостатньо розкритими.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей wellness-туризму, як сервісної інновації в індустрії гостинності, аналіз перспектив застосування wellness-інновацій в туристичній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Очевидно, що кожна суспільна система потребує розвитку, який вона проходить шляхом оновлення. Цей процес супроводжують зміни всіх ключових елементів: принципів, методів, цілей, усталених взаємозв'язків, звичних тенденцій. Для відображення розвитку послуговуються поняттями «нове», «новина», «новація», «інновація», «нововведення».

Тож, інновацію визначають як результат певної діяльності, що спрямована на створення й використання нововведень, у вигляді вдосконалених чи нових товарів, виробів або послуг, виробничих технологій, методів управління. Це все безумовно сприяє розвитку й підвищенню економічної ефективності виробництва та споживання, забезпечуючи позитивний ефект на суспільство. «Інновація» як теоретичне поняття об'єднують такі головні компоненти: стратегію, креатив, реалізацію, прибуток.

Розвиток сучасної індустрії гостинності має на меті створення інноваційних технологій, задля залучення більшої кількості споживачів, ефективного зростання продажів, завоюванню довіри гостей, формуванню позитивного іміджу закладу [2]. Важливо додати, що готельний бізнес функціонує в умовах жорсткої конкуренції. Саме тому, постійне удосконалення та впровадження нових трендів, технологічних новинок – це основна умова створення конкурентоспроможних послуг в умовах ринкового середовища.

На сьогодні, трансформація туристичних комплексів рекреаційного призначення зумовлена наступними причинами. Пріоритетним стає здоровий спосіб життя. Збільшується кількість людей, які хочуть підтримувати гарну фізичну форму. Наприклад, відновлювати свій організм за допомогою антистресових чи антивікових програм. Вони охоплюють не тільки класичні курси рекреації, а й різноманітні засоби для релаксації. Друга причина – переорієнтації бюджетної підтримки туристичних закладів рекреаційного спрямування. Традиційна фінансова підтримка з боку держави, у зв'язку із нестабільною економічною та політичною ситуацією, скорочується. Це змушує заклади санаторного типу вдосконалювати свій продукт, аби вийти на нові сегменти споживчого ринку й залучити додаткових клієнтів.

Однією із нових форм роботи для більшості українських оздоровчих закладів, що не потребують суттєвих перебудов це – wellness-тури вихідного дня. Декілька денні SPA-пакети для оздоровлення, релаксації вже давно завоювали свою популярність. Така форма роботи курортного

закладу приваблива для клієнтів в будь-яку пору року та не залежить від сезонного попиту.

Завдяки такій альтернативі традиційному оздоровчому туризму, термін перебування на курорті може бути гнучким, тобто не передбачати фіксованих курсів лікування, на відміну від лікувального-оздоровчого. Для SPA та wellness-туризму притаманною є менша залежність від сезонних та кризових тенденцій.

Разом з тим, переорієнтація туристичного ринку послуг з групового на індивідуальний обов'язково має відповідати високим критеріям якості обслуговування, професійної кваліфікації персоналу та належної туристичної інфраструктури. Тому зростає необхідність впровадження нових послуг і технологій під час організації рекреаційної діяльності. Це необхідно для створення якісного конкурентоспроможного продукту індустрії гостинності.

Окрім того, внутрішній туризм значно перевищує за обсягом в'їзний. Все більше українців хочуть поєднувати відпочинок з оздоровленням та комплексним доглядом за тілом. Традиційні санаторні курорти перестають бути місцем лікування й відпочинку переважно осіб похилого віку. Сьогодні це – багатопрофільні центри оздоровлення, які спрямовують свою діяльність на нові цільові групи споживачів. До прикладу, активно зростає інтерес чоловіків до wellness-програм омолодження, естетичного догляду за тілом. Часто туристи, що піклуються про себе, прагнуть поєднувати оздоровчі процедури зі звичайною туристичною або діловою активністю: відвідуваннями визначних пам'яток і ресторанів, шопінгом і бізнес-переговорами. Wellness-туризм як сервісна інновація активно інтегрується в ринкове середовище відповідно до нових запитів та потреб населення.

Переклад слова *wellness* дослівно означає – «чудове самопочуття» або «благополуччя» (від «*be well*»). Це концепція здорового способу життя, гармонійне поєднання фізичного та ментального здоров'я, правильного харчування, розумних фізичних навантажень, відмови від шкідливих звичок. Уперше це поняття практично застосував американський лікар Хальберт Данн у 1959 році.

Тож схиляємось до такого трактування терміну wellness-туризм, що була запропонована Всесвітньою туристичною організацією UNWTO: «Wellness-туризм – це вид туристичної діяльності, ціль якої – поліпшити й збалансувати всі основні сфери людського життя, включно з фізичним, емоційним, професійним та духовним станом» [3]. Основною мотивацією для wellness-туриста – це профілактичні заходи, що поліпшують самопочуття, таких як фітнес, здорове харчування, розслаблення, догляд за тілом і лікувальні процедури.

До речі, Центр досліджень та навчання реабілітації (RRTC) при Бостонському університеті роз-

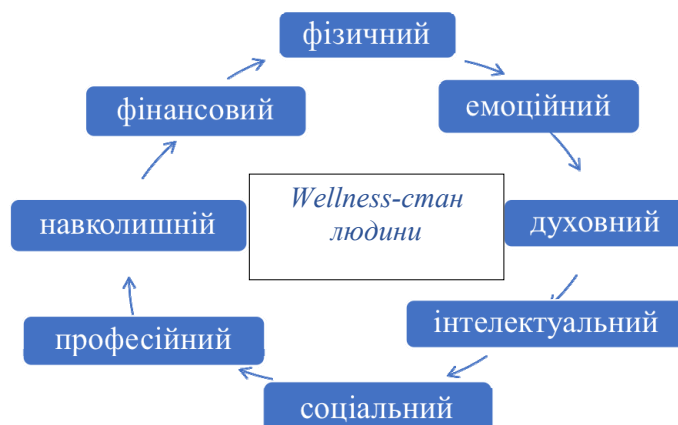

Рис. 1. Wellness-стани сучасної людини

глядає такі взаємопов'язані wellness-стани сучасної людини [3]:

Задля детального аналізу wellness-туризму доцільно розглянути ті критерії, що безпосередньо впливають на специфіку його ознак. Це – мотив та цілі подорожі, передбачені туристичні послуги, провайдери послуг, специфічні туристично-рекреаційні ресурси, кваліфікаційний рівень знань персоналу, наявність додаткових послуги.

Отже, на підставі ключових факторів пропонуємо розглянути характерні ознаки wellness-туризму як сервісної інновації (табл. 1).

Наведений аналіз категорій дозволяє дійти висновку, що wellness-туризм – це окремий тип туризму, що має свої особливості організації та реалізації. Як сервісна інновація індустрії гостинності здійснюється в основному практично здоровими людьми або такими, що мають невеликі

відхилення від норми, не потребують медичного обстеження. Головним мотивом і метою такого туризму є зміцнення й збереження здоров'я. Експерти відзначають, що він не тільки слугує профілактиці захворювань, але й сприяє гармонії й стійкості людини.

Wellness-туризм є принципово новою течією, розрахованою на фізично й ментально здорових людей, спрямованою на підтримання загального здоров'я та соціального благополуччя.

У сучасних умовах ринкових відносин основна увага зосереджується на якості оздоровчого процесу, що передбачає впровадження нових методів профілактичного лікування й оздоровлення, реабілітації, використання сучасних технологій діагностики, вивчення та застосування нетрадиційних методів медицини. При розробці інноваційних підходів розвитку треба враховувати, що спо-

Таблиця 1

Основні ознаки wellness-туризму

№ з/п	Критерії оцінки	Характеристика ознак
1.	Мотивація	Профілактика та збереження душевного здоров'я, досягнення гармонійного стану душі і тіла
2.	Цілі вибору подорожі	Зняття стресу, відпочинок, формування здорового способу життя;
3.	Туристичні послуги	SPA-послуги – оздоровлення з використанням природних і штучних чинників, з переважанням водних процедур; wellness-послуги – підтримка і збереження душевного і фізичного здоров'я, позбавлення від стресів, досягнення гармонійного стану душі і тіла; fitness-послуги – інтенсивні тренування, тематичні заняття і здорове харчування
4.	Провайдери оздоровчих послуг	Курортні та оздоровчі організації; SPA-центри
5.	Специфічні туристично-рекреаційні ресурси	Аюрведичні практики, ароматерапія, прийоми психологічного розвантаження, термальні та мінеральні води
6.	Кваліфікаційний рівень знань персоналу	Фахівці з медичною освітою і зі спеціалізацією Wellness, SPA, Fitness, які мають набір знань в області психосоматичних і ментальних аспектів, медицини, масажу, косметології
7.	Додаткові послуги, що сприяють реалізації та споживанню туристичних послуг	Прокат спортивно-оздоровчого інвентарю; поставка товарів та послуг культурно-розважального призначення

Джерело: складено з використанням [1]

живач приймає рішення про придбання путівки не тільки керуючись спеціалізацією закладу та ціною, а й сервісним обслуговуванням, кваліфікацією персоналу, іміджем закладу, пропозиціями культурно-розважального відпочинку.

В Україні ринок wellness-послуг знаходиться на стадії формування і орієнтований переважно на внутрішнього споживача, на преміум-сегмент. Хоча в 2019 року в Україні на державному рівні медичний і wellness-туризм визнані одним із пріоритетних напрямків економічного розвитку. Висока конкуренція на спеціалізованому туристичному ринку спонукає всіх суб'єктів, зацікавлених у прибутковості wellness-бізнесу, до пошуку інноваційних форм і методів підвищення конкурентоспроможності та ринкової цінності компанії.

Пропонуємо детально розглянути сервісні інновації, які сприятимуть розвитку туристичного ринку wellness-послуг:

Wellness-центри – інноваційні осередки поліфункціонального рекреаційного призначення вищого класу. Інтегрують взаємодію наступних програм: догляд за тілом та обличчям шляхом естетичних, косметичних і SPA-процедур, різних видів масажу тощо, догляд за тілом за допомогою фітнес програм (басейн, кардіо тренування, функціональний тренінг); догляд за тілом за допомогою спеціалізованих фітнес-програм (йога, тайчи, медитація, пілатес, аюрведа тощо); рекомендації щодо харчування (дієтичне меню, питний режим, харчові добавки, спортивне харчування, вітаміни); детокс-програми очищення організму; відновлювальні, антивікові процедури; контроль стресу (антистресові програми). До прикладу, інноваційними продуктами у wellness-центрах України є чани для купання на відкритому повітрі у воді з мінеральними речовинами та ефірними маслами.

SPA-готелі – це комплекс рекреаційних процедур, які спрямовані на омолодження та оздоровлення організму людини: тілесного і душевного» [3]. У терапії використовуються морські водорості, спеціальні лікувальні грязі, водні процедури. Організм звільняється від надлишкових шлаків, активізуються процеси обміну речовин. У всьому світі ця методика здобула популярність, завдяки можливості швидко зняти напругу, вилікувати стрес і відновити сили без медичної допомоги.

Фітнес-центри та аквапарки – переважна більшість з них надають інноваційні wellness-послуги: сауни, парні і зони релаксації, послуги таласотерапії (терапія морською водою), гідромасажні ванни і басейни, басейни на відкритому повітрі, водні потоки тощо.

Плавальні басейни для аквафітнесу, гравітаційних компресів на хребет та шию, процедур та тренування для зниження ваги, флотаційної терапії (резервуари, кімнати та басейни).

Процедури східної культури – йога, медитація, поліпшення духовного, фізичного, емоційного самопочуття. Приваблюють туристів сучасна архітектура та дизайн. Це інноваційні житлові території зеленого, еко-дизайну, використовують відновлювані джерела енергії. Такі туристичні заклади розміщення нерідко пропонують власні товари з вторинної сировини, переробляють воду, сортують сміття тощо.

Освітні центри, де експерти можуть обмінюватися практичним досвідом проводити спеціалізовані семінари та конференції.

Висновки з проведеного дослідження. Проаналізовано основні ознаки wellness-туризму як інноваційного напрямку туристичної галузі. З'ясовано, що такий перспективний інноваційний вид рекреаційної діяльності функціонує на межі туристичної індустрії та нетрадиційної медицини і, безумовно, є важливою складовою туристично-рекреаційного розвитку. Підтверджено, що ефективна організація wellness-послуг має динамічне зростання, визнана пріоритетним напрямком економічного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Билим О. С. Управління розвитком туризму сфери оздоровлення. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент. Херсонський національний технічний університет, Херсон, 2021. 233 с.
2. Бурий С. А. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 5. Т. 2. С. 201–205.
3. Інноваційні ресторани технології: конспект лекцій для здобувачів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» освітньо-професійної програми «Готельна і ресторани справа» денної та заочної форм навчання. Т. А. Сильчук, І. В. Дочинець. Київ : НУХТ, 2019. 148 с.
4. Лубцов А. М., Приймак Т. Ю. Інноваційні тенденції wellness туризму. Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «АГОС. Мистецтво наукової думки». № 10. URL: https://www.researchgate.net/publication/339038581_INNOVACIJNI_TETENTEN_WELLNESS_TURIZMU.
5. Шаповалова О. О., Сапа Ю. А., Сучасні тенденції розвитку «spa» і «wellness» туризму. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2013. С. 154–158.
6. UNWTO report «Exploring Health Tourism 2018». World Tourism Organization (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org>.
7. Why your hotel should offer a charging station. URL: <https://ecobnb.com>.

REFERENCES:

1. Bylym O. S. (2021) Upravlinnja rozvytkom turizmu sfery ozdorovlennja [Management of the development of tourism in the health sector]. Dysertacija na

zdobuttja naukovogho stupenja doktora filosofiji za specialnistju 073 Menedzhment. Khersons'kyj nacionalnyj tekhnichnyj universytet, Kherson, 2021. 233 p.

2. Buryj S. A. (2014) Visnyk Khmeljnyckogho nacionalnogho universytetu. *Ekonomichni nauky*, no. 5. T. 2, pp. 201–205.

3. Syljchuk T. A., Dochynecj I. V. (2019) Innovacijni restoranni tekhnologhiji: konspekt lekcij dlja zdozvachiv osvithnjogho stupenja «maghistr» specialnosti 241 «Ghoteljno-restoranna sprava» osvithno-profesijniji prohramy «Ghoteljna i restoranna sprava» dennoji ta zaochnoji form navchannja [Innovative restaurant technologies: synopsis of lectures for holders of the master's degree, specialty 241 "Hotel and restaurant business" of the full-time and part-time educational and professional program "Hotel and restaurant business"]. Kyiv: NUKhT, 148 p.

4. Lubcov A. M., Pryjmak T. Ju. Innovacijni tendenciji wellness turyzmu [Innovative trends in wellness tourism]. *Mizhnarodnyj muljtydyscyplinaryj naukovyj zhurnal «ΛΟΓΟΣ. Mystectvo naukovoji dumky»*, no. 10. Available at: https://www.researchgate.net/publication/339038581_INNOVACIJNI_TETETETE_WELLNESS_TURIZMU.

5. Shapovalova O. O., Sapa Ju. A. (2013) Suchasni tendenciji rozvytku «spa» i «wellness» turyzmu [Modern trends in the development of "spa" and "wellness" tourism]. *Visnyk Kharkivskogho nacionalnogho universytetu imeni V. N. Karazina*, pp. 154–158.

6. UNWTO report «Exploring Health Tourism 2018». World Tourism Organization (UNWTO). Available at: <https://www.unwto.org>.

7. Why your hotel should offer a charging station. Available at: <https://ecobnb.com>.